

כל עונש על שיטות מוטעות. אבל לא על כוונות מוטעות.
מאוחר יותר, בבוא אביבית-הדין, הנשיא התורן מרדכי קנת, לקרוא את גזר-הדין, זכו כוונותיו של בר לתשומת-לב מיוחדת. בינתים המשיך הנאשם לעמוד בחקירת העתונאים.

★ ★ ★
מדוע פוטר הפניגור?

יתה זן, למעשה, ההודמנות הראשוני נה שניתנה לישראל בר לשוחח חופשי עם העולם החיצוני מאז מעצרו. זהו עתונאים, שזה קרוב לשנה התפללו והיו דמנות זה, לא חסכו שאלות. הם רצו לדעת מה מצב בריאותו, כי פור-סמה ידיעה שהוא סובל ממחלת כליות. "לא", תיקן, "אין לזה שום קשר עם כליות. יש לי פרוסטטיטיס. הפרעות ב' דרכי השתן".

ואמנם, בעיצומה של קריאת פסק-הדין בדלתיים סגורות, נאלצו השופטים להפסיק דבריהם כדי לאפשר לו לצאת לכמה דקות לחצר הנוחיות.

"מדוע פיטרת את עורך-הדין הגלרי" נשאל.

"לא הייתי מרוצה ממנו."
"מדוע נזכרת בואת רק בשלב האחרון של המשפט?"

"נזכרתי הרבה זמן קודם. אבל ההחלטה באה לאט-לאט". והוא הסביר: "ביקשתי ממנו שיומין עדים. כך, תשעה עדים ב' קשתי ממנו שיומין. אבל הופתעתי בבית-המשפט לשמוע מפיו שאני הוא עדה-הגנה היחידה. מי העדים? קודם כל מר בן-גוריון. גם מר פרס, פרוכטור רטור, אלוף-משנה אלעזר גלילי, איש מסויים במערכת הארץ, ליד-הארט".

"אולי העדים עצמם לא רצו להופיע? מדוע אתה מאשים דהקא את הפניגור שלא המינים?"

"כאשר מתנהל משפט באחירה מסויימה, עדי-הגנה נרתעים מלהופיע ולהעיד. בלי מאמץ מיוחד מצד הפניגור — לא יבואו. מר הגלרי יגיש את עשה את המאמץ".

וכאשר יגיש את העירעור — האם יבקש עצת עורך-דין?
"אני אבקש עורך-דין. אבל עורך-דין שלא יהיה תלוי בגורמים מסויימים".

★ ★ ★
ובספר — היית?

אם כן, נגרם לך עוול במשפט הזה? "בנקודה מסויימת, כן. בעצם, לא עוול. אבל לא הובנה כוונתי בעניין הזה. לא נתנו לי להביא עדי-הגנה שהיו לי בהודמנות זאת אני רוצה..."

"תודה רבה! תודה רבה!" התערב קול תקין. בעל הקול, המפקח דב עופר, הניח את ידו על מיקרופון קול ישראל שהקליט את השיחה. "הוא כבר דיבר יותר מדי!" מיד קמה זעקה בציבור העתונאים. עופר המשיך להתנגד "מר בר", אמר, "אני מבקש ממך. אתה נכנס לתחום בית-המשפט".

"אני לא נכנס לתחום בית-המשפט", השיב בר בתקיפות, אך באדיבות. "רציתי רק למסור משהו על העתונות..."

שוב שיטע אותו עיפר: "אני מבקש ממך. אל תמסור שום דבר לעתונות". אך בר לא רצה לחתור על ההודמנות הראשונה — והאחרונה, למשך זמן רב — לשפוך את לבו באוזני העתונאים. "אני לא מסר שום דבר לעתונות. אני רק רוצה למסור על העתונות". ולהפצרות העתונאים, המשיך: "אני חושב שיהם העתונות אלי היה בלתי-הגון במידה מכסימלית. הם שמעו ידיעות רק ממקור אחד ולא טרחו אפילו לברר בעניין הדוקטוראט; אם זאת אמת או לא אמת".

"אולי תאמר לנו — אתה דוקטור או לא דוקטור?"

"אני דוקטור, וזה היכח עליידי האוניברסיטה".

"האוניברסיטה של וינה?"

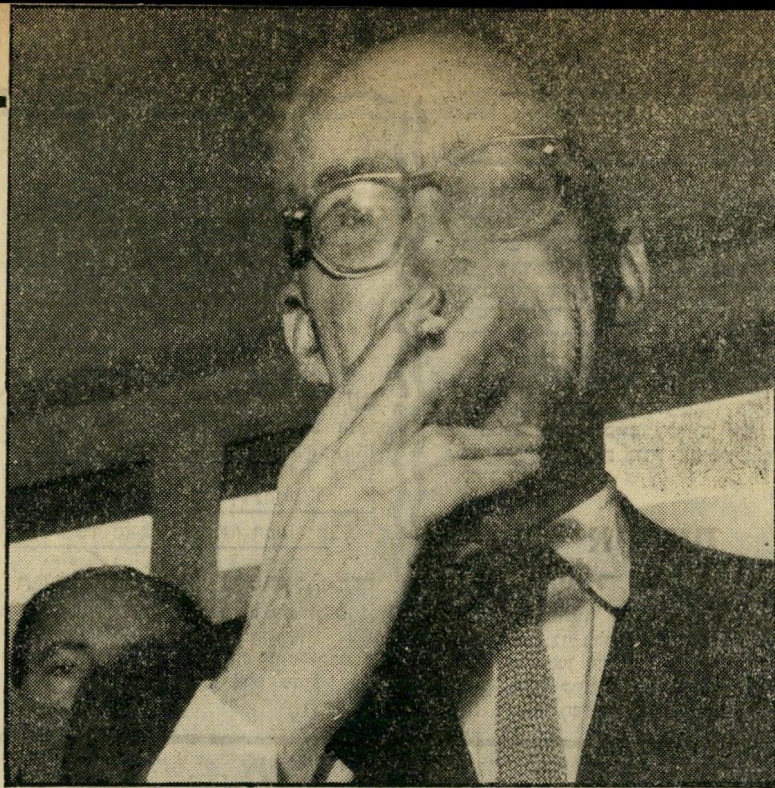
"ובספר — היית?"

"לא. בספר לא הייתי".

נדמה היה שהנה, סוף-סוף, תיפתר הי תעלומה ששמה ישראל בר. סוף-סוף ינתן לשאול את האיש עצמו כל אותן שאלות שניסרו בחלל המדינה מאז איתו לילה מדהים בו התפוצצה הידיעה על מעצרו. אך לא. שוב התערבו כוחות הסדר והחוק. עופר ועמיתיו מהש.ב. החליטו שזהו זה. יותר לא יתנו לו לדבר. והם הרזיקו את העתונאים אל ספסליהם.

שאלה אחרונה הועפה אליו עליידי כתב העולם הזה: "מה דעתך על משפט אהרון כהן?"

"קראתי כל מה שכתב עליו. אילו הייתי

מאחורי מסך העשן
יכול היה לומר בבטחון שהוא יודע את התשובה. השאלה תשאר כנראה ללא תשובה.

ואז קבע השופט קנת מה יחסו של בית-המשפט לנאשם, ולכוונות שדחפו אותו ל'מעשי הריגול שלו. היו אלה דברים ש'נתקבלו עליידי בר כהפתעה נעימה. כי לאורם הופרכה במידה ניכרת התמונה ש'צוירה בשקידה בדמיון הציבור, כאילו לא היה אלא מרגל בוגדני, אשר מכר בודון את סודות המדינה הכמוסים ביותר. לפי דברי השופט קנת, נראה ישראל בר יותר כדון-קייחוס שטעה והסתכן, ואשר החוק מחייבו, על כך, להענישו.

קבע גזר-הדין: "החוק אינו מותר מנוס אל ליחס לו כוונה להזיק למדינה. (אך) מחשבתו לא היתה לבגוד במדינה, והוא לא עשה מה שעשה בעבור בצע כסף, לא הוכחה טענת הקטיגוריה שהוא מרגל משנת 1953. אנו נוטים להאמין כי בין הגורמים שאילצו את הנאשם לעשות את המעשים שעשה, היו דאגה וחרדה לגורלה של מדינת ישראל, בה מילא תפקידים מלאי-חיובות

במקומו, אילו אני הייתי חופשי להסתובב שלוש וחצי שנים עם סטאף שלם של עורכי-דין — לא הייתי מגיע לאן שהגעתי".
ואחרי היררה מר הוסיף: "מר יערי יותר לויאלי לאנשים שלו, כנראה, ממר בן-גוריון".

★ ★ ★
אישה התיאוריה נלכד

תמה ההפסקה. לקריאת "בית המשפט!" נכנסו שלוש השופטים. אביבית-הדין, בעל דמות אריה כסוף-שיער, ניגש לקריאת גזר-הדין. תחילה הודיע כי הנאשם זוכה מארבעה מתוך שבעת פרטי האישום, בהם הואשם באיסוף ומסירת סודות רשמיים ובקיום מגע עם סוכן זר קודם. אחר כך פירט את שלוש הסעיפים, שלפיהם הור"שע בריגול וריגול חמור, לאחר שצומצמו פרטי הידיעות שנמסרו לסוכן הזר במשך תקופה ממושכת.

הופסקה הקראת פסק-הדין ונפתחו דלתות אולם בית-המשפט, כדי לאפשר לבר לצאת לחצר הנוחיות. הוא לקה במחלתו בעת המעצר. ברקע: העתונאים והצלמים, שמילאו את הפרוודור.

בצה"ל ובמשרד הבטחון. הנאשם סבר, ש' בפעולה פרטיזנית שלו יביא ליצירת יחסי-גומלין חדשים עם מדינה אחרת לטובת מדינת-ישראל.

"אבל איש-התיאוריה הכובי, כשבא במגע עם איש המעשה — הסוכן הזר. הנאשם איבד השליטה על כוונותיו ונלכד ברשת הסוכן, ללא יכולת של התנגדות לרצונו ולמטרותיו, וללא אפשרות לסגת.

"המדובר הוא במעשים העשויים לפגוע בבטחון המדינה. אין אדם רשאי להיכנס להרפתקה כזאת, שלא על דעת המוסדות הרשמיים, או לנסות עליידי מעשים אסור-רים להביא לשינוי קו רשמי מסויים, אפילו יאמין בלב שלם שמבצעי הקו הרשמי אינם עושים די לטובת המדינה. אין היחיד, שלא הוסמך עליידי המוסד הרשמי המתאים רשאי לסכן את בטחון המדינה. ודאגה וחרדה לבטחון המדינה לא יצילו את האיש מעונשו, אם נגרף למער-בולת המסכנת את המדינה."

היו אלה בדיוק טענותיו של בר, אותן השמיע מזה שנים. בהיותו משוכנע כי ממשלת ישראל מתמכרת יותר ויותר למע-רב, וכי בסופו של דבר יפול המרחב תחת שליטתה של ברית-המועצות, ניסה לעשות משהו, שנראה לו כעשוי לפייס את דעת הגוש המזרחי. אולם הוא הפריז, מן הסתם, בהערכת יכולתו. הסוכן הזר סיכך אותו עד הרחק מעבר לגבול החוק, ועתה גור עליו בית-המשפט לשלם את המחיר: עשר שנות מאסר.

★ ★ ★
בר האחר

ר איש ששמוע את גזר-הדין לכש אמר גם את החליפה האלגנטית של סגן-אלוף ד"ר ישראל בר. הוא החזיק את הס"ר גריה בין שיניו באותה גאחנות שאיפיינה את איש ההכרה המבריק. כאשר ניצב מול העתונאים הזכירה עמידתו את הזקופות הפרוסיות של ראש הקתידרה להיסטוריה צבאית של אוניברסיטת תל-אביב.

אולם הנאשם ישאל בר היה אדם אחר לגמרי מן האיש שהיה מוכר בתריסר אר"צות תבל. משהו נשבר בו. ולא היתה זו רק תוצאה של מחלתו.

ישראל בר שמע את דברי השופט קנת, נראה מריר, עייף, עצבני-בודד. לא רק חוסר היואליות של בן-גוריון, כפי ש' התבטא, העיקה עליו. התכחשות האיש ש' מינה אותו היסטוריון של צה"ל והחזירו לקירבתו המיידית, היתה ידועה לבר למן הימים הראשונים של מעצרו, והיא לא נתנה בו אותות-שבייה כאלה. גם העובדה שפרק' ליטו לא נראה לו כמגן עליו בכל כוחו, לא שברה אותו.

יתכן שהיה לגורמים אלה חלק כלשהו בשבירתו של האיש. אבל היה גורם אחר, שכל באי בית-המשפט שמו אליו לב. היה זה היעדרה של אורה זהבי, אהובתו של בר. כשהובא בר לבית-המשפט בפעם הרא-שונה, המתינה לו אורה בחוף, הביאה לו ממחקים וסיגריות, נתלתה על צווארו עד ששומריי אילצום להיפרד.

פעמיים לאחר מכן הלכה לבקרו במקום מעצרו, ומאו, בכל פעם שהופיע בבית-המשפט, ניצלה את ההודמנות להחליף עמו מלים ומבטים. אלא שמדי פעם התמעטו המלים, המבטים נעשו חטופים יותר. עד שיום אחד, בבוא בר למשפט, החליפה אר-רה רק מלים בודדות עמו. ואז, כעבור דקות קצרות, הביטה בשעונה בחוסר-סבלנות: "אוי, אני נורא מצטערת. קבעתי פגישה בקשר לעבודה. אני מוכרחה לרוץ". ויותר לא הופיעה.

כתבים ובאי-בית-המשפט, שביקשו להבין מה גרם למשבר העמוק שבר נראה שרוי בו, האמינו כי התשובה קשורה במידה רבה בהתרופפות זו של היחסים בינו לבין אורה.

כי לפי כל העדויות שנתגלו לאחר מע-צרו, היתה אורה זהבי עונג נפשי אמין לדוקטור המסתגר. עצם מעצרו תקע את הטריז הראשון בנייהם. מהלך המשפט, והי ניתוק הממושך הרחיבו את המרחק ביני-הם.

אורה היתה נאלצת להמשיך בחייה ב' חרץ, למצוא לעצמה נקודות-אחיזה חדשות. כל זה לא עבר על בר מבלי להשאיר בו סימנים. אי-הופעתה של ידידתו בישיבה האחרונה של בית-המשפט נראתה כמכה הכאוהב ביותר.

אולם אורה זהבי לא שכחה את ידידה עד כדי התעלמות מן היום האכזרי ביותר בתולדות חייו. אחרי שכל העתונאים וה' צלמים נעלמו, היא הופיעה בבית-המשפט — לומר לו שלום.